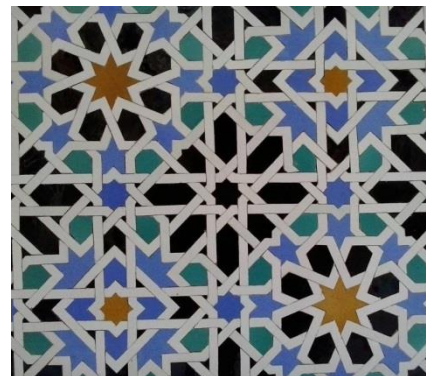

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Építészmérnöki Kar

Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

Tudományos Diákköri Konferencia Dolgozat

A mór építészet hatása a kereszténységre Hispániában, Sevilla városában

Készítette: Ráczi Henriett

Konzulens: Dr. Rabb Péter

2014. október

Tartalom

Absztrakt.....	4
Köszönetnyilvánítás	5
1. A mai Sevilla déli területeinek benépesülése a kezdetektől a római kor végéig (i. sz. III. századig).....	6
2. Bética a késő ókorban (i. sz. IV–VIII. század).....	8
3. A muszlimok a Hispán-félszigeten: Al-Andalus (i. sz. IX – XIII. század közepe)	10
3.1. Isbilía az omajjád kalifátus korában (913–1031)	11
3.2. Az Abbászida–dinasztia és Alcázarjuk eredete	14
3.2.1. Az Alcázar 1. telepítése	15
3.2.2. Az Alcázar 2. telepítése	18
3.2.3. Az abbászida–almoravida peremterületek (XI. század vége – XII. század közepe)	19
3.3. Az almohád időszak (XII. század – 1221)	22
3.3.1. Az Alcázar 3. telepítése	23
3.3.2. Almohád paloták a 3. telepítés belsejében.....	24
3.3.3. Almohád paloták a korábbi telepítéseken belül.....	26
3.3.4. Az Alcázar további telepítései (4–11.).....	27
3.3.5. A nagymecset építése	29
3.3.6. A minaret építése.....	31
4. A keresztény Alcázar (1248–tól napjainkig).....	33
4.1. A spanyol uralom első századának munkálatai az Alcázarban (1248–1356)	34

4.1.1. A 2. telepítés területének átformálása.....	34
4.1.2. A 3. telepítés épületeinek átalakítása.....	35
4.2. I. Péter építészeti reformjai az Alcázarban (1356–1369).....	36
4.3. A Giralda a keresztény korokban.....	39
4.3.1. A reneszánsz harangtorony	39
4.3.2. A harangtorony az ellenreformáció, a barokk idejében.....	41
Összegzés.....	42
Irodalomjegyzék.....	44

Absztrakt

Tanulmányom során az iszlám építészet hispániai meghonosodásával és későbbi korokban való továbbélésével foglalkozom. Az andalúz városok látképének jelentős részét alkotják az Abbászida-, Almoravida- és Almohád-dinasztiák örökségei, melyek többek között erődítmények, városfalak, mecsetek formájában jelennek meg. Az iszlám és a keresztény kultúra szoros együttélése, egymásra hatása alakította ki ezen városok szerkezetét, hagyományait és szokásait.

Dolgozatom fő témájaként a sevillai *Alcázart* és *Giraldát* választottam, ahol különösen megfigyelhetők az „Al-Andalus” stílusjegyek a keresztény (gótikus, reneszánsz és barokk kori) átépítéseken. Szabadkézi rajzokkal mutatom be az erődítmény részeinek időbeli fejlődését és a főmecset minaretjének (ma katedrális és harangtorony) változásait a fellelhető szakirodalmi leírások alapján.

2008. Alcázar

2009. Katedrális, Narancsudvar

2014. Alcázar

Köszönetnyilvánítás

Köszönet...

Rabb Péter Tanár Úrnak, konzulensemnek, aki megismertette velem más tájak iszlám építészetét és kultúráját is.

Magyar és spanyol anyanyelvű tanárainknak, akik bevezettek a spanyol kultúra rejtelseibe, annak teljes imádatáig.

Magyar és spanyol barátainknak, akik segítettek az általam felhasznált irodalom felkutatásában és beszerzésében, hogy ez a dolgozat létrejöhesse.

Szüleimnek, akik támogatták spanyol nyelvtanulásomat, akikkel és akik segítségével többször is eljuthattam Andalúziába.

Remélem, nemsokára újból a helyszínen folytathatom Andalúzia felfedezését.

Quería dar las gracias...

Al profesor Péter Rabb que me enseñaba otras regiones de la arquitectura y cultura islámica.

A mis profesores húngaros e hispano-hablantes que me hicieron conocer la cultura española y todo su encanto.

A mis amigos húngaros y españoles que me ayudaron a descubrir y adquirir la literatura que aproveché para escribir este ensayo.

A mis padres por apoyarme en el aprendizaje del idioma, con quienes he podido viajar a Andalucía varias veces.

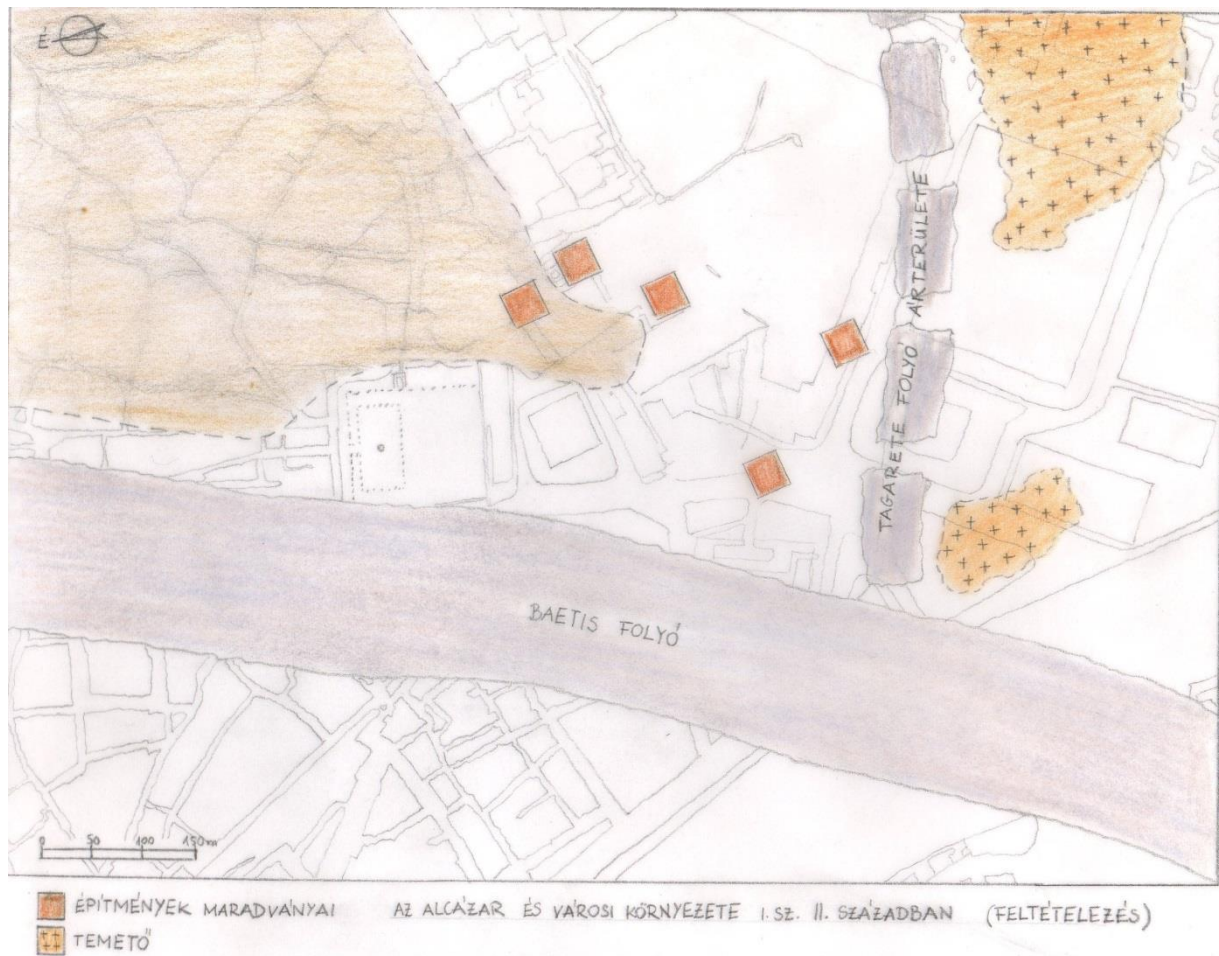
Espero volver a Andalucía dentro de poco tiempo para continuar explorando.

1. A mai Sevilla déli területeinek benépesülése a kezdetektől a római kor végéig (i. sz. III. századig)

Sevilla városának születése i. e. VIII. századra tehető, föníciai kolónia népesítette be először ezt a területet egészen az első római hódításig, melyre i. e. III. században került sor.

A római *Bética* település a *Baetis* és a *Tagarete* folyó medre között húzódott, a mai Sevilla déli részén. Kedvező földrajzi elhelyezkedése miatt létfontosságú folyami kikötővé vált [3]. Helyet kapott benne többek között anfiteátrum, fórum, temető (*nekropolisz*) (1. ábra). Ipari zónák alakultak ki már a korai kerámia- és üvegyártásnak köszönhetően. A birodalmi időszak alatt a növekvő kereskedelem miatt folyamatos terjeszkedés indult meg déli irányban. Megkezdődött a városfal építése a jelenlegi Alcázar északi várfalának közvetlen közelében. A városban megjelentek a kora keresztény vallási épületek, melyek napjaink Alcázarjának *Zászlók Udvara* (*Patio de Banderas*) északi részén álltak. Temetkezési funkció kezdetben *San Sebastian mezején* (*Prado de San Sebastian*) valósult meg, mely i. sz. VI. századtól a település központja felé helyeződött át, a mai *Archivo de Indias* területére, ahol vizigót sírokat találtak ásatások során. Így kapcsolat alakult ki a kora keresztény templom és a temető között.

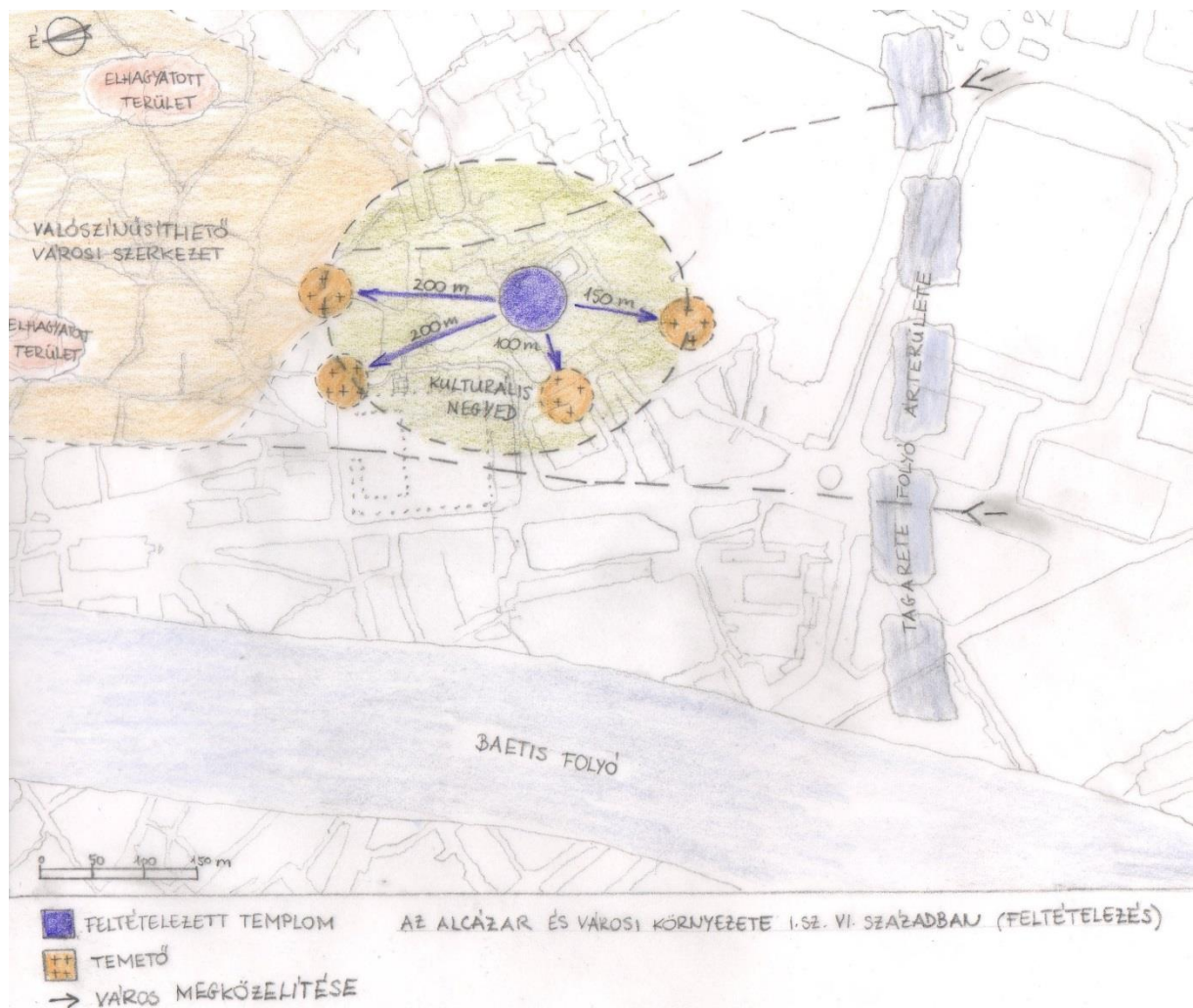
Az Alcázar észak-keleti területének elfoglalására i. sz. I. században került sor, ebből az időszakból származnak az első archeológiai bizonyítékok kerámiák formájában. Ekkor kora keresztény és vizigót bazilika állhatott ezen a helyen, melyre az 1976-os ásatások során bukkantak. 1999-es újabb feltárások bizonyították egy római birodalom kori épület létezését, mely kváderköves falhoz csatlakozhatott [5]. Az Alcázar határán, néhol közvetlenül a folyó mellett aktív kikötői városépítés indulhatott meg a III. században.

1. ábra Bética településének rekonstrukciója Tabales [5] térképe és leírásai alapján

2. Bética a késő ókorban (i. sz. IV–VIII. század)

A késő római, vizigót és emirátusi korokban Bética városa a mai *Zászlók Udvarának* (*Patio de Banderas*) északi, észak-keleti részére korlátozódott. Ókeresztény bazilikális templom és baptisztérium létezése is bizonyított, a kulturális negyed részét képezték, a IV. század végétől az emirátusi korszakig álltak. 914-ben az omajjád palota építésekor került sor lebontásukra (2. ábra). A baptisztérium kezdetben négyszögletes alaprajzú volt, a keresztény hagyományoknak megfelelő nyolcszögletű térré az V. század végén építették át, a VIII. században pedig négyzetes víztározót alakítottak ki belőle.

2. ábra Bética településének rekonstrukciója Tabales [5] térképe és leírásai alapján

A vizigótok utolsó uralkodója, *don Rodrigo* 710-ben került trónra *Bética* hercegeként. Gyenge kezű rövid uralkodása alatt következett be az első partraszállás az Iszlám Birodalom, a *Magreb* felől. A vizigót monarchia meggyengülése a folyamatos nemesi felkelések miatt megkönnyítette 711-ben *Tarik* muszlim csapatainak dolgát Gibraltárnál. *Rodrigo* százezer férfiből álló sereggel próbálta megfékezni a támadókat, sikertelenül. A guadalete-i csatában megsemmisült a sereg és *Rodrigo* monarchiája is [4].

3. A muszlimok a Hispán-félszigeten. Al-Andalus (i. sz. IX – XIII. század közepe)

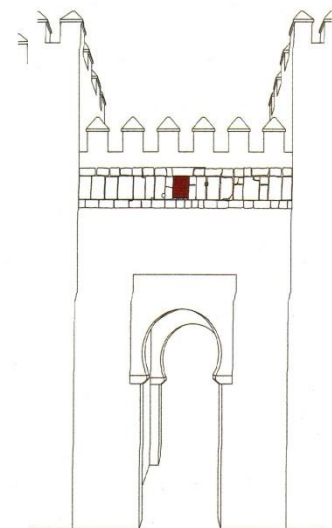
A VII–XI. századig az Iszlám Birodalom elfoglalta a mai Andalúzia területét, Levante, Aragónia nagy részét és a Baleár-szigeteket. A kalifátus fővárosaként Bagdad működött. *Bética* nevét *Hims-Al-Siria* emlékére *Hims-Al-Andalus-ra*, majd később Hispalisra változtatták *Hispilia-Isbilía* kiejtéssel. Innen származik a *Sivília*, majd a jelenlegi *Sevilla* elnevezés [3].

A muszlim csapatok Közép-Európa felé való terjeszkedését 732-ben *Martel Károly* frank serege állította meg *Poitiers-nél*, így visszaszorultak az Al-Andalus területére. Az Omajjád-dinasztia damaszkuszi hanyatlása váltotta ki 755-ben a Bagdadtól való független autonómia kikiáltását Córdobaban. Al-Andalus emírijének *Abd al-Rahmant* választották, kinek székhelyül Córdoba-t tették meg. *Hispalis* így elvesztette nagyvárosi rangját. 756–788-ig tartott a függetlenség, *II. Abd al-Rahman* kormányzása alatt az Al-Andalus kulturális, kereskedelmi, városi szempontból is megerősödött, keresztény királyságok szintjére lépett elő. Az első mór mecset építése uralkodása alatt, 829-ben kezdődött. A mai *Salvador templom (Iglesia Salvador)* alatti ásatások során *Ibn Adabbas* építőmester, kőműves mecsetének alapjait azonosították. 889-től az építkezések folytatódtak, 914-re a mecset mellé palotát emeltek, mely az omajjád kor erődítményének (ősi Alcázarnak) számított.

888 és 929 között bekövetkezett az Al-Andalus első nagy krízise, polgárháború a muszlimok és keresztények között. Azelőtt a keresztény (mozarab) népesség a muszlim társadalmon belül élt, tisztelve egymás hagyományait, vallását. A keresztények adót fizettek ('umma) az iszlám gyűlés előtt. A sorozatos rossz aratások és növekvő adók miatt lázadások törtek ki, melyek csak *III. Abd al-Rahman* uralkodása alatt csillapodtak. 912-től 961-ig tartó kormányzása alatt megalapította az új andalúz (andalusi) államot. Megszakítva a kereskedelmi és politikai kapcsolatokat Bagdaddal autonóm kalifátust hozott létre.

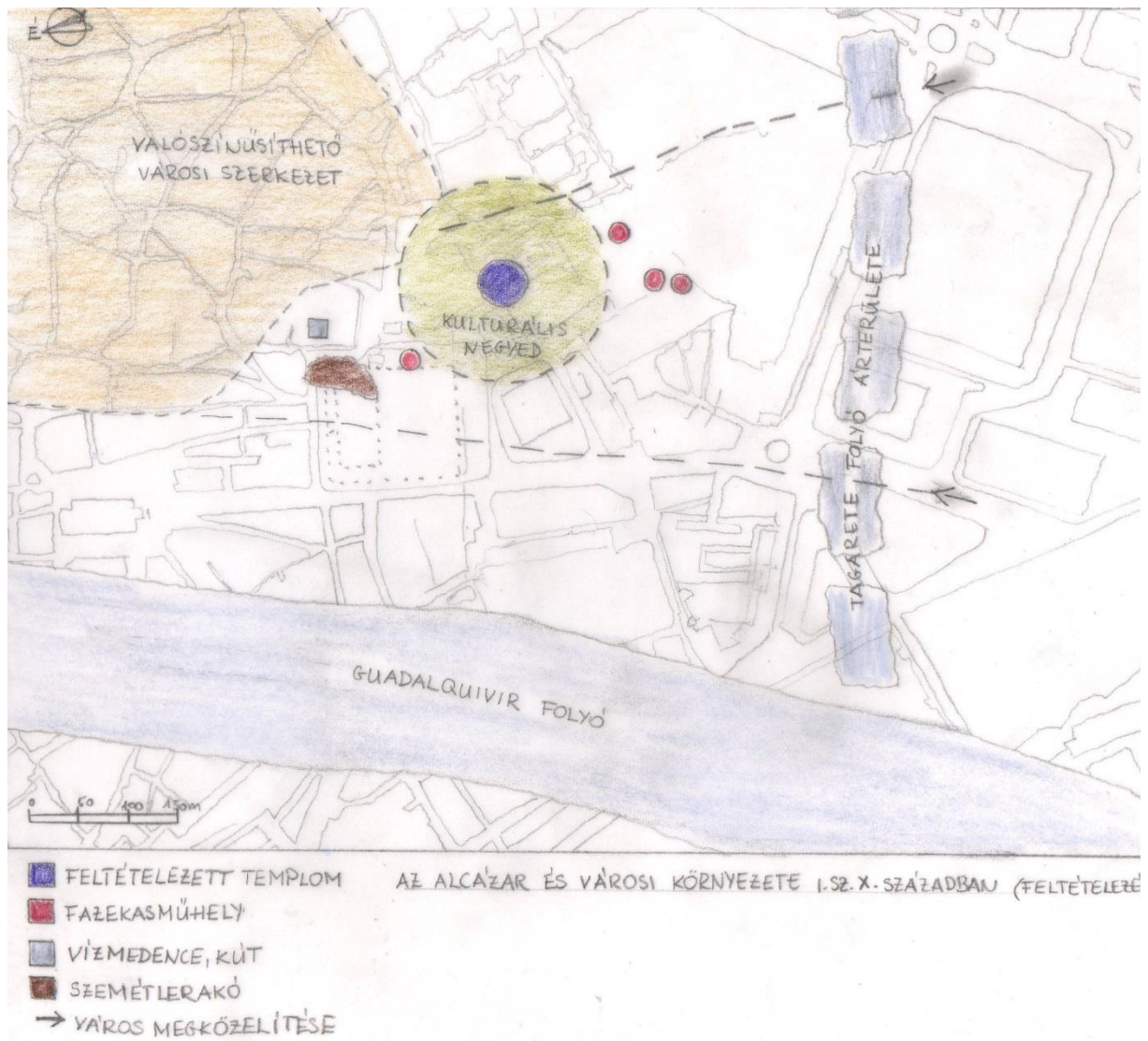
3.1. Isbilia az omajjád kalifátus korában (913–1031)

III. Abd al-Rahman és fia, *al-Hakam* emírsége alatt élte államuk fénykorát. Napjaink Sevillájának déli területein máig álló falak építésével kezdetét vette a város védelmének kiépítése. A X. századtól a muszlim helyőrség védelmére *III. Abd al-Rahman* külön kormányzói épületet emeltetett az ősi Alcázar térségében, melyet *Dar al-Imaranak* neveztek. Az iszlám hódítás első nyomai az Alcázar mai területei alatt a XI. századból származó fazekasműhelyek maradványaiként jelentek meg. A kerámiagyártás ezen a helyen az abbászida erődítmény építésekor szűnt meg. Napjainkban álló *Érseki Palota (Palacio Arzobispal)* alatt ciszterna nyomaira bukkantak a régészeti ásatások alkalmával, mely a város vízellátását biztosította [5]. Az előbbieken említett funkciók utalnak arra, miként alkalmazták ipari célokra a folyó adta lehetőségeket. Alcázar *Zászlók Udvara* alatti egykori épületek létezésére utalnak az innen származó téglafalazatok, festett falmaradványok. A IX–X. századból származó omajjád oszlop fejezetek fehér márványból, gazdag díszítéssel készültek (3–4. ábra). A későbbiekben újrahasznosították őket az abbászida Alcázar kapuzatán. Első szegélyezésük akantuszos párkányzatot helyettesít. Második díszítési sávjukon már klasszikus motívumok jelentek meg: indák és nyílhegyek sora váltakozott nyolcszor egymás után. A harmadik, negyedik sávban pedig geometrikus mintákat, hullámvonalakat ábrázoltak. Az oszlopfő stílusban örökölte a klasszikus hagyományokat, melyek változtatásokkal, de modulrendszerükben és díszítésükben is megjelentek, ugyanakkor keveredtek a keleti befolyással. Így jött létre az „*emirátusi díszítés*” [5].

A *Dona María fürdő* (*Banos de Dona María*) és *I. Péter gótikus palotája* (*Palacio de Pedro I*) alatt ipari tevékenységek folytatása mutatható ki a XI. század második feléből. A mai mudejár palota alatt 4 m mélységből tűzhelyek és kemencék maradványait hozták felszínre, melyek 1,5 m átmérőjű kör alaprajzzal rendelkeztek (5. ábra).

Muhammad ibn Abi-Amir (al-Mansur) a zsoldos hadsereg abszolút hatalommal rendelkező vezetőjének 1002-ben bekövetkező halála a kalifátus hanyatlásához, majd széteséséhez vezetett a XI. században. Különálló királyságok (taifák) jöttek létre 1013-tól 1016-ig, többek között Murcia, Dénia, Badajoz és Sevilla [3].

5. ábra Isbilia városának rekonstrukciója Tabales [5] térképe és leírásai alapján

3.2. Az Abbászida-dinasztia és Alcázarjuk eredete

Sevilla első királyának, *Abu al-Qasim Muhammad ibn Ismail Ibn Abbadnak* 1023–1042 közötti uralkodásának fő célja a város újjáépítése és az a hírnév megszerzése volt, hogy a kiskirályság Córdobaival versenghessen. A városfal és a folyó közti területen emelték számára palotáját, melyet a később több átépítési folyamat követett.

Abbad Ibn Muhammad ibn Ismail ibn Abbad (al-Mutadid) második király folytatta a megkezdett munkát 1042 és 1069 között. Sikerre vitte a környék taifáinak meghódításával (Niebla, Huelva 1051., Algarve 1052.) az al-Andalus királyságok összekapcsolását [4]. Ugyanakkor elkerülte, hogy Sevillát Córdoba-hoz csatolják, így városát az Al-Andalus legnagyobb hatalmává tette. Saját mecsetet és temetkezési helyet (*Rawda*) építtetett magának. Az óváros védelmére városfalat emeltetett, mely a mai *Macarena* negyedből indult ki, s ide tért vissza. A városfalon kívülre esett a folyó túlszéljén fekvő *Triana* negyed, mely kézművesek által sűrűn lakott, de nem szigorúan a központhoz tartozó városrész volt.

A sevillai királyság igazi megerősödése és a kultúrák felvirágoztatása a harmadik király, *Abu al-Qasim Muahmmad (al-Mutamid)* intézkedéseire köthető, aki költőként is tevékenykedett, pártfogolta a művészeteket, egyetem alapítását kezdeményezte. Az Alcázar átnevezése az Áldás Erődjére (*al-Qasr al-Mubarak*) az ő nevéhez fűződik [5]. Az erőd valószínűsíthetően már *al-Mutadid* uralkodása kezdetekor állt *Ibn Abbad* palotájával együtt. Ez utóbbit *al-Mutamid* felújította. A városfalon újabb kapuk nyitását szorgalmazta, ezzel kapcsolatot teremtett a Parfümösök Kapuja és Piactere között *Ibn Adabbas* által tervezett mecset közelében. Megjelentek az első külvárosok az Alcázar szomszédságában, a déli területeken. Napjaink Alcázarjának *Hölgyek Udvara (Patio de las Doncellas)* alatt három, egy időben létesített, agyagfalú épület állt. További épületek nyomait találták a *Vadász Udvar (Patio de la Montería)* és az *Archivo de Indias* alatt. Újabb külváros létezhetett a mai *Santa Cruz* negyed alatt, az Alcázartól keletre. Városszélesítés és agyagfalú városfal

építése vette kezdetét a *Víz tornyától (Torre del Agua)* a *Djahwar kapuig*. A római kori alapokból kiindulva 100 hektáros város kiépítése vette kezdetét, mely látványos változásokon ment keresztül az Al-Andalus történelme során. Korábbiakban csak szorosan a városfalhoz hozzátapasztott építmények léteztek, a XI. században megkezdődtek az önálló építkezések. A kikötői ellenőrzés, a délről való megközelíthetőség és a terület központiséga kijelölte az Alcázar mai helyét.

3.2.1. Az Alcázar 1. telepítése

Az abbászidák erődítményének építése a XI. század folyamán a XII. század elejéig tartott. Ezen a területen állt 914-től az *(Dar al-Imara)*, a XI. századtól pedig *Ibn Abbad Palotája*. Az 1. telepítés klasszikus omajjád és bizánci előképre vezethető vissza: négyzetes alaprajzát keskeny, magas tornyok szegélyezték, a körfolyosó kamráktól, helyiségektől mentes. Egy hektárnyi területre korlátozódott keleti irányból történő megközelítéssel (6. ábra). Déli oldalról bezáródó erődítmény lehetett, különböző mélységig húzódó falazások bizonyítékai kerültek felszínre a mai *Vadász Udvar (Patio de la Montería)* tornyától kiindulva a *Gipsz Palota (Palacio del Yeso)* vonaláig. 7–8 m mélységben találták meg a falak alapozásait, de a déli oldal falazata még ennél is mélyebbre nyúlt. A mélységkülönbség oka egyelőre tisztázatlan, talán *Abu Yacub* kalifának köszönhető, aki 1172-ben elrendelte az *Ibn Abbad Palota* lerombolását a *Giralda* építésének megkezdéséhez. Az északi homlokzaton 3 torony és 3 falrész állhatott közel 100 m magasságban (7. ábra). A patkóíves kapuzat későbbi időkből származhatott. A falépítés három változatra, építési fázisra bontható. A római városfalból megmaradt, elszállított kváderkövekből indultak ki, melyekhez iszapot és meszet használtak kötőanyagként. A vízszintes sorokban rakott kövek a római modult követték, a hézagok miatt egyenetlen megjelenéssel. A 3 rétegű falazat elérte a majdnem 2 m vastagságot. Második fázisban a kváderkövek és téglák vegyes használata figyelhető meg, ezt a technikát a 3

torony felső részében alkalmazták. Végül a torony csipkészetéhez már csak téglát használtak fel, melynek kialakítása a XII. századra tehető [5].

A déli és keleti falról kevés információ került napvilágra az 1. telepítési időszakból, csak annyi ismeretes, hogy egy kapuja a mai *Zászlók Udvarához (Patio de Banderas)* kapcsolódó ház alatt állt, erre a magasságra tehető az akkori padlósínt. A *Santa Cruz* negyed felé nyílt keleti irányban. Íves kapuzata, akárcsak az északi homlokzaton is, máig megmaradt. Két oldalán egy-egy bástya magasodhatott, amiből csak az egyik tömör toronynak maradtak nyomai, szimmetriai okokból következtettek a másik létezésére. A falakon belüli építkezésekről kevés adat áll rendelkezésre. A XI–XII. századi erődítmény belső házainak nyomait találták meg, melyeket keskeny, 1 m-es közlekedőfolyosó választott el egymástól.

6. ábra Sevilla városának rekonstrukciója Tabales [5] térképe és leírásai alapján

7. ábra Szabadkézi rajz Tabales [5] leírása és Luis Núñez Acre rekonstrukciója alapján

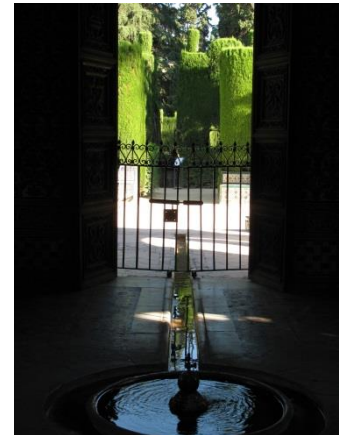
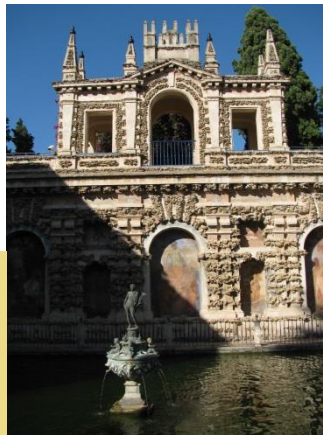
3.2.2. Az Alcázar 2. telepítése

A 2. telepítésre a XI. századtól a XII. század elejéig került sor. A déli és keleti irányban történő első bővítés során az erőd megduplázta területét, immár 2 hektárnyi területet elfoglalva. Mára már csak a nyugati és keleti falak maradtak meg. Nyugat felé nyitott az épületegyüttes, irányítási és ellenőrzési tornyot emeltek napjaink *Joaquín Romero Murube utcája* felé. Az eltűnt déli városfal valamint a *Mercurius és Tánc Udvar (Jardines de Mercurio y la Danza)* határolta le (8-9. ábra).

8-9. ábra Mercurius és a Tánc Udvar

napjainkban

Fotók: Rácz Henriett

Az *Áldás Erődítményének (al-Mubarak)* létrejötte előtt más paloták építése is kezdetét vette az Alcázar közvetlen közelében. Az *al-Zahi Alepo* erődítményéhez nagyon hasonló vár lehetett az *Aranytorony (Torre de Oro)* mellett, az *al-Wahid palotának* említése *al-Mutamid* írásaiban szerepel, de volt helye máig tisztázatlan [5].

Az *Áldás Erődítménye (Alcázar de la Bendición / al-Mubarak)* az Abbászida-dinasztia legfontosabb építménye, *al-Mutamid* hatalomra kerülésekor már állhatott. Az Alcázarhoz hozzáépített palotáról *al-Mutamid* vezírje, *Ibn Zaydun* ír. Feljegyzései szerint a palota központjában egy kupolás szalon helyezkedett el, amit *at-Turayyanak* nevez és öt teremmel volt körülvéve. Nem ütközik ellenvetésbe, hogy az imént említett terem *I. Péter király palotájának (Palacio de Pedro I) Követek Termével (Sala de los Embajadores)* legyen azonosítható. *Ibn Hamdis* szicíliai író dicsérte műveiben a termet, melyek szerint itt jelent meg először a figurális ábrázolás, ami az almoravida hódítás során tűnhetett el [5].

3.2.3. Az abbászida–almoravida peremterületek (XI. század vége – XII. század közepe)

A XI. század végéig Sevilla Kasztília adófizetője volt, azonban amint *al-Mutamid* királysága alatt az adófizetés nem történt meg, *VI. Alfonz* támadást indított a város ellen. A király *Yusuf Ibn Tasufintól*, Marokkó szultánjától kért segítséget. 1090-ben *Yusuf* csapataival betört Sevillebe, *al-Mutamidot* bebörtönözte, ezáltal 1091-ben Sevilla az almoravidák fővárosává vált. A fogságba esett király fia 1095-ben *Arcos de la Fronterából* indított csapatokat a visszafoglalásra, ám sikertelenül [3].

A katedrális és *I. Péter Palotája (Palacio de Pedro I)* közötti sávban történő ásatások során abbászida–almoravida korbéli rendszertelen eloszlású, falon kívüli város bizonyítékai kerültek elő. Egy évszázaddal későbbi eltűnésük az almohád uralom alatti erődítmények újjászervezésének tudható be. Az ősi falak határán kívül előkerült minimum 3 külváros és temető az infrastruktúra kiépülését bizonyítja (10. ábra).

Ibn Abdún leírásai szerint az Alcázar déli részén, a *Hölgyek Udvara (Patio de las Doncellas)* alatt egymáshoz hasonló, de más-más tájolású épületek alkották az első külvárost az *Al Al Yabanna* temetővel kiegészülve [5]. Köztük utca húzódott, mely tengelyként kijelölte az utat az erődítmény felé. A külváros elpusztítására 1150 és 1172 között kerülhetett sor, amikor helyét a bővülő Alcázar és az épülő mecset vette át. A második külterület az Alcázartól keletre, a *Santa Cruz* negyed helyén húzódott. Ezen a területen a *Víz tornya (Torre del Agua)* mellett agyagfalú épületek maradványait találták meg a kutatók. A harmadik, s korban legkésőbbi külváros a régi város kapuinál állhatott a piactér köré szervezve. Épületeinek belső elrendezése újszerű, hangsúlyosak a nyitott belső terek. Kialakult a belső udvar (patio) hosszanti elrendezésű termekkel körülvéve, széleken hálókörülve. Ez a lakóházszervezés az almohád időszakban terjedt el, teljesebben ki.

Alí Ben Yusuf 1107-es városfal-reformja, ősi falak meghosszabbítása által Sevilla területe megduplázódott az almoravida időszakban. A város bővítésével egyidejűleg az Alcázarban is

folytak kisebb mértékű munkálatok. Dél-keleti irányban a város felé közelítették az erődöt agyagfal építésével, mely magába olvasztotta a Djahwar falat is. Az északi terjeszkedés az almohád korra teljesedett ki, erre az oldalra helyeződött át a főbejárat az 1. telepítés keleti kapuját váltva. Az első külterülethez kapcsolódva az Alcázar peremén 5 épülettömb maradványai kerültek elő. A további építmények a nyugati oldalon, de még az Alcázaron kívül állhattak. A *Víz Tornya (Torre del Agua)* keleti homlokzatához hozzáépítve 1,5 láb magasságban emelkedett a *Víz fala (Muralla del Agua)*. A *Herceg Fal (Muralla del Príncipe)* alatti épületre ad bizonyítékot a törmelékből, sóderből összeállított iszap kitöltéssel fennmaradt fal. A XI. század közepéről eredő nyugati irányultságú, téglalap alaprajzú építmény nyomai kerültek felszínre 2002-ben a *Hölgyek Udvara (Patio de las Doncellas)* alatt végzett ásatások alkalmával. Falazata 3 rétegű volt, elérte a 60 cm vastagságot a sarkokon nagyobb kődarabokat is beépítve. A *Vadász Udvar (Patio de la Montería)* alatt nagy, belső udvaros, vízmedencével ellátott épület állhatott az abbászida–almoravida időszakban. Piros szalagdíszes festmény nyoma és *al-Mutamid* királyra célzó felirat került elő a megmaradt falakon. A nyitott patio és azt körbefoglaló hosszanti helyiségek az új külvárosi épületelrendezést követték. Az ötödik épülettömböt az *Oroszlán Udvar (Patio del León)* alatt tárták fel, az Alcázar falaihoz viszonyítva ferde elhelyezkedést mutatva.

Az Almoravida Birodalom végét jelentették az 1121-ben kezdődő felkelések, melyek megfékezésére Ali Ben Yusuf lovas és gyalogos seregével Hispániába érkezett. A lázadások nem csillapodtak, s 1147-ben Abu-Amerán almohád generális vezetésével sor került a meggyengült Al-Andalus elfoglalására [4].

3.3. Az almohád időszak (XII. század – 1221)

Az almohád művészetre jellemző a kelettel való szakítás és az arab imitáció elhagyása, mely különösen az omajjád korban volt megfigyelhető. Ennek magyarázataként értelmezhető az almohád vezérek függetlenedése a jemeni sejktől, akitől már nem tartották magukat közvetlen leszármazottjainak. Erre a korszakra tehető a legnagyobb építkezések végbemenetele. 1125 és 1134 között újabb várfal-építéssel megkezdődött az Alcázar 3. telepítése (~1150-től) valamint kibővítése mecsettel (*Mezquita*) és minarettel (*Giralda*) 1172-től (11. ábra). Nagy hangsúlyt fektettek az infrastruktúra fejlesztésére: a *Guadalquivir* (egykori *Baetis*) folyón több híd is összekötötte a városközpontot a peremterületekkel, mindkét partján kövezett utat alakítottak ki. Az uralkodó rendelete szerint 1171-ben a *Tagarete* folyón hajóhidat építettek, mely a *Triana* városnegyed felvirágzásához vezetett.

11. ábra Az iszlám mecset Narancs Udvara

napjainkban

Fotó. Rácz Henriett

12. ábra Az Alcázar a Giraldából nézve

napjainkban

Fotó. Rácz Henriett

3.3.1. Az Alcázar 3. telepítése

A XII. század második felében kezdődött az abbászida Alcázartól nyugatra, azelőtt falakon kívül elhelyezkedő negyed hozzacsatolása az erődítményhez. Az abbászida és almoravida külváros részeit alkotó épületek lebontásra lettek ítélve a *Vadász*, a *Hölgyek*, az *Oroszlán* és a *Herceg Udvar* (*Patio de la Montería, de las Doncellas, del León, del Príncipe*) területén. Az Ősi Alcázar nyugati oldaláról induló *Santo Tomás Fal* folytatása az új erőd, melynek alapterülete ismét megduplázódott. Hatszögletű kis tornya egyesül a 2. telepítés dél-nyugati homlokzatával és tornyával. Az északi főbejáratot felváltotta a folyó felőli, nyugati megközelítés (13. ábra).

13. ábra Sevilla városának rekonstrukciója Tabales [5] térképe és leírása alapján

3.3.2. Almohád paloták a 3. telepítés belsejében

A 3. telepítés minden épülete ugyanolyan építészeti megformáltságot mutatott magán. Az abbászida periódus iráni, iraki mintáját követve téglalap alakú belső udvarok köré szervezték őket, a patiohoz 4 hosszúkás teremsor csatlakozott. Hasonlóságot mutattak a *szamarrai* palotákkal [5]. Az épületek kapcsolatban álltak egymással, de ugyanakkor mégis két blokkra választhatók szét, nyugati és keleti oldalon. A téglát immár szinte kötőanyag nélkül használták, 1,5 láb vastagságban, alapozás nélkül.

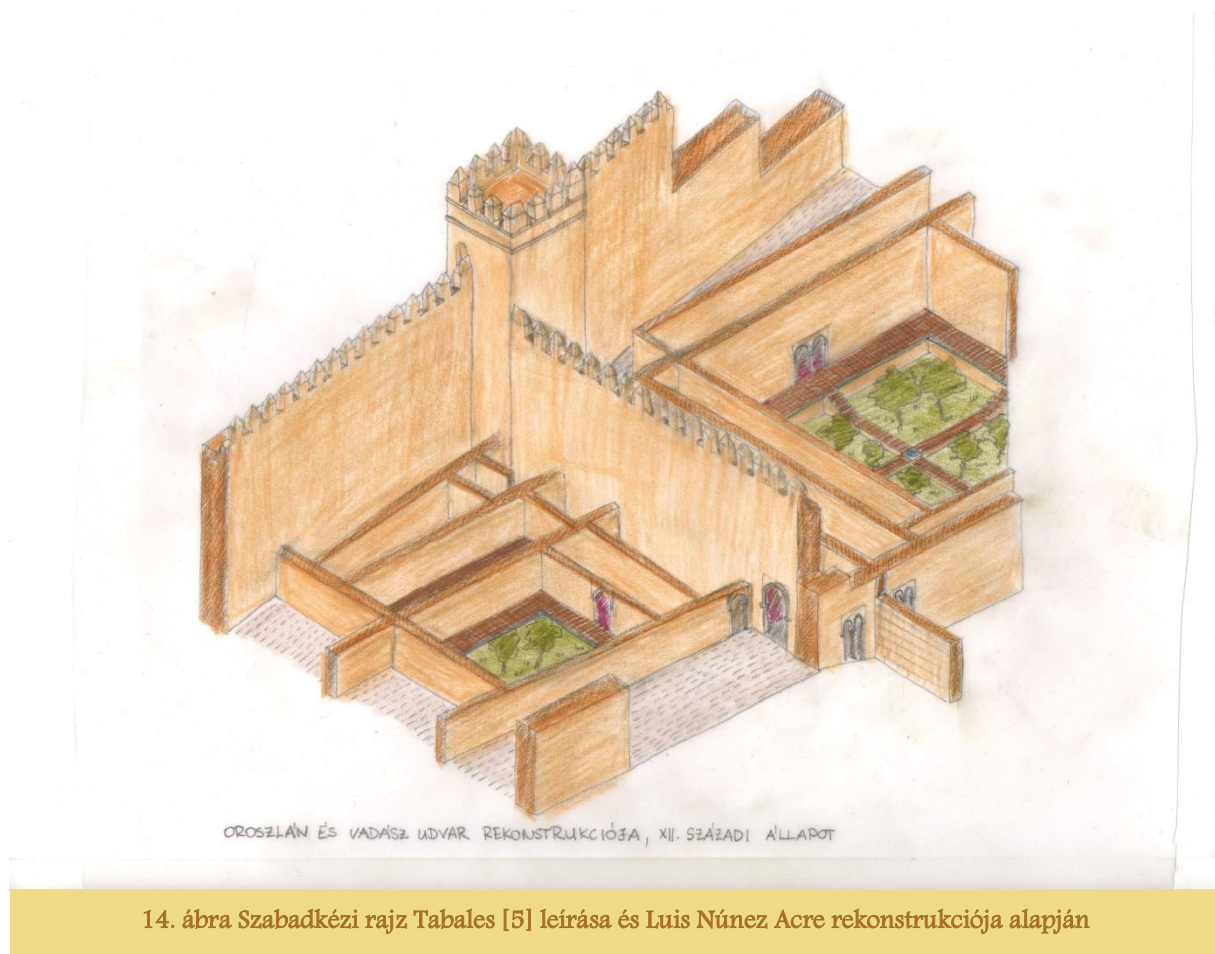
A régészek minimálisan is 7 különálló épület létezését bizonyították, melyeknek már részét képezte a ma is álló *Szolgáloi Palota (Palacio de Asistente)* és a *Szerződés-kötés Palotája (Palacio de la Contratación)*. Az első építmény *I. Péter Palotájától (Palacio de Pedro I)* délkeletre sarokhelyzetben volt található. A 2. telepítés nyugati és a 3. telepítés déli falszakaszának képezte részét.

A második épület *I. Péter Palotájától* délre, a *Hölgyek Udvarától (Patio de las Doncellas)* délkeletre helyezkedett el belső udvar köré szervezeten. A harmadik, a *Herceg Palota (Palacio del Príncipe)* az előbbi épülettel északról és délről határos volt, ezáltal észak-déli tengelyt alakítottak ki az erődön belül. A 4-5. épület *I. Péter Palotájától* észak-keletre húzódott, közülük az első udvar köré szerveződött, míg a másik kis léptékű építményként az Alcázar falának vonalát követte.

A 6., *I. Péter Palotájától* északra, a *Vadász Udvar (Patio de la Montería)* körülölelő ház szomszédos volt az előbbi kettővel. Patioja kisebb a többihez viszonyítva és négyzetes alaprajzú. Kereszt alakban kikövezett sétányok kevesebb, mint 1 m-es szélességben készültek. Az udvar fő megközelítése a nyugati épületszárnyból indul ki, ezzel kijelölve a kert tengelyét. 2 m magas oszlopban végződő patkóívek alkotják a kapuzatát. Az északi és déli kapuk kisebbek, visszafogottabbak.

A 7., az *Oroszlán Palota (Palacio del León)* hosszúkás épület volt, az 1. telepítés nyugati falához csatlakozott (14. ábra).

14. ábra Szabadkézi rajz Tabales [5] leírása és Luis Núñez Acre rekonstrukciója alapján

A 8. és 9. palota, a *Szerződés-kötés Palotája* és a *Szolgáloi Palota*, az utolsó a *Szerződés-kötés* és a *Herceg Palota* között állt. A Szerződés-kötés épülete a hosszanti *Patio del Crucero* más néven *Patio de Dona María de Padilla* köré szerveződött téglalap alaprajzával. Magas sétányok emelkednek ki a kert szintjéből, melynek közepére vízmedencét telepítettek. Későbbi korok folyamán a kertet 4 vízmedencés udvarra alakították. A homlokzatokat vakárkádok tagolják, északi kapuzata átépítése során gipszstukkókat kapott, így a *Gipsz Palota (Palacio del Yeso)* mai állapotára hasonlít. Az almohádok figurális ábrázolás- és szoborellenességük miatt a csak finom geometrikus formákkal való díszítés volt számukra megengedhető.

Az 1172-ben *Yucef Abu Yacub* által megkezdett *Canos de Carmona*-vízvezeték és az utcák alatt vezetett kelet-nyugati csatornarendszer megoldotta a város és az Alcázar vízellátását is (15-16. ábra). A kiépülés előtt a két természetes folyóvölgy adottságát használták ki. A *Gipsz Palotán*, *Vadász Palotán* és *Szerződéskötés Palotáján* keresztül, 1,5 m magasságban húzódott végig az erődrendszer csatornahálózata. A főbb épületek szennyvizét a *Guadalquivir* folyóba vezették a nyugati oldalon. Az 1. és 2. számú épületek elhasznált vize egy kisebb csatornán keresztül dél-keleti irányban távozott a *Tagarete* folyóba.

3.3.3. Almohád paloták a korábbi telepítéseken belül

Az 1. és 2. telepítés egykori abbászida erődjének helyén létesülő épületek a *Palacio Becerril*, *Toro Buiza*, *Gipsz Palota (Palacio del Yeso)* és *Hajózás Palotája (Palacio del Crucero)*, melyek közül az utolsó kettő máig áll.

A *Hajózás Palotájáról* 1974-en *Cómez* írt először tanulmányaiban [5]. Az 5 m magas épület az ősi várfalat nem érinti. Benne négyzetes tereket alakítottak ki, mint a *Vadász Palotában* és a későbbi *I. Péter Palotában*. A keresztény térhódítás után *Gótikus Palota* épült rá félköríves boltívekkel, római keresztboltozattal észak-déli irányban.

Az ősi omajjád telepítés dél-keleti végén elhelyezkedő *Gipsz Palota* udvara kezdetben az emirátusi falat érintette, de bővítésének érdekében ezt lebontották. Így a 3. telepítés épületeihez hasonló hosszúkas térré változott. Udvara is ugyancsak téglalap alaprajzú követve az iráni mintát.

3.3.4. Az Alcázar további telepítései (4–11.)

A XII. században az Alcázar folyamatosan nyugatra helyezkedett át a *Jerez Kapu* (*Puerta de Jerez*) közelségébe, így az almoravidák által létrehozott városkapu jelentőségét veszítette.

A 4. telepítés a 2–3-tól délre húzódott sokszögű alaprajzával (19. ábra). Körülbelül 2 hektárnyi területet határolt le a *Víz Tornya* (*Torre del Agua*) és az *Angol Kert* (*Jardín Inglés*) egyik tornya között. Funkciója egyelőre ismeretlen, talán az erőd temetője felé közeledés volt a cél. Jelenleg *V. Károly Palotájának* (*Palacio de Carlos V*) ebédlőterme található a középpontjában (17. ábra).

17. ábra V. Károly ebédlőterméről

Fotó: Rác Henriett

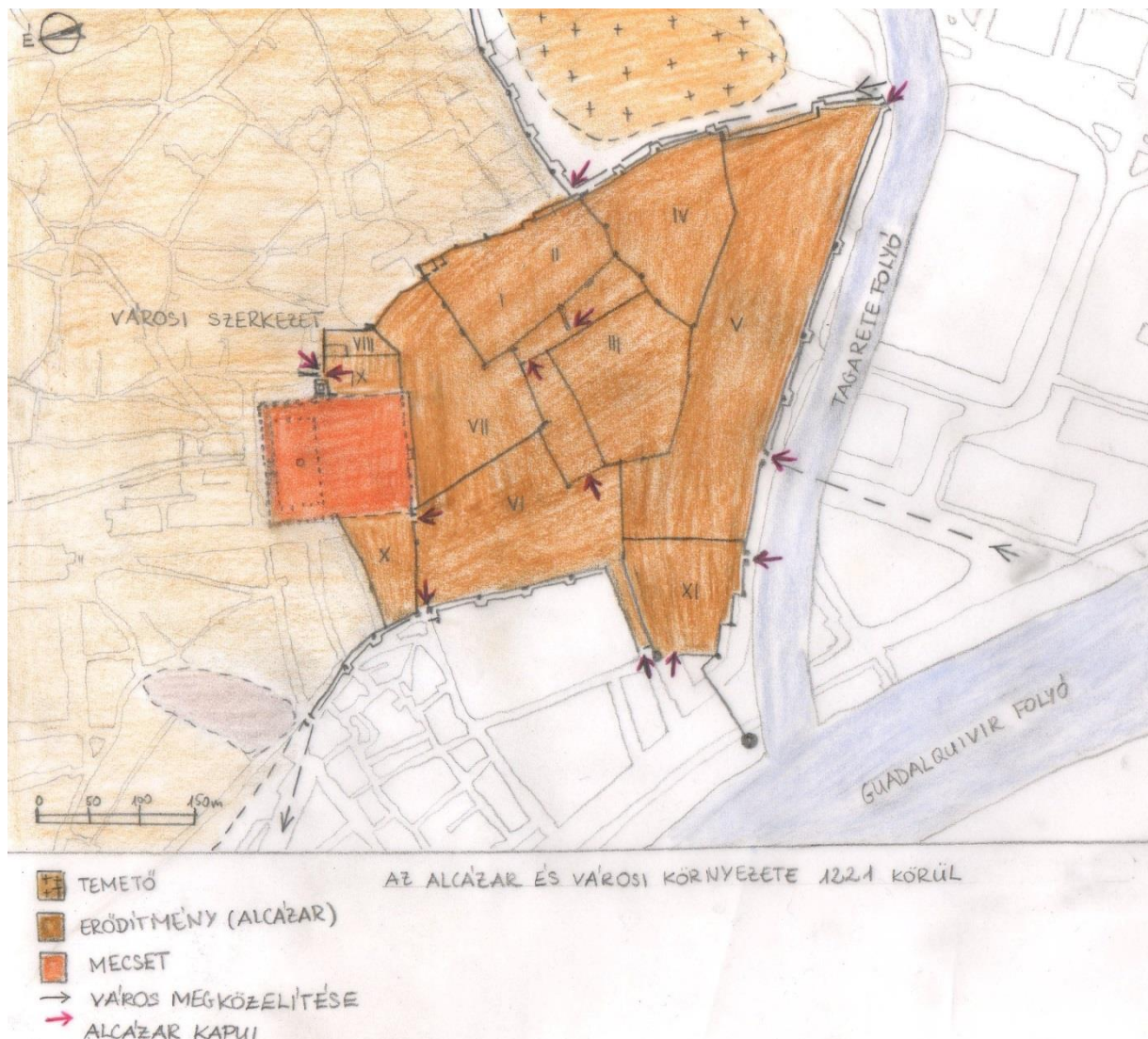

18. ábra Neptunusz kútjáról,
az ebédlőteremhez vezető

tengelyben

Fotó: Rác Henriett

Az 5. telepítést 4,5 hektárnyi területen hosszúkás alaprajzzal hozták létre a 3. és 4. beépítéstől délre. Dél felől a Tagarete folyó medre határolja. Ma nagy részét az Angol Kert foglalja el. „Belső Alcázarnak” nevezik a 6–7. és 8–10. telepítéssorozatokat, melyek az Ősi Alcázar északi és nyugati részén jöttek létre. A 6. és 7. az 1. 3. és 5. telepítés előtt, északra húzódik szabálytalan alakú területen. Az 5. fázissal megegyezően 4,5 hektárnyi területet ölel fel. A 11. telepítés a mai *Pénzverde* (*Casa de la Moneda*) alatt helyezkedett el. Rövidebbik oldalának árkádsorát ma barokk oszlopcsarnok (*porticus*) helyettesíti. Ebben az épületben kapott helyet az Alcázar kovácsműhelye és az almohád kori pénzverde is.

19. ábra Sevilla városának rekonstrukciója Tabales [5] térképe és leírásai alapján

3.3.5. A nagymecset építése

A 8. 9. és 10. bővítés a XII. század második felében épülő nagymecsetet (*Mezquita*) és minaretet (*Giralda*) veszik körül. Építésük szorosan összekapcsolódik az almohád főmecseten folytatott munkálatokkal. A nagymecset építését *Ibn Sahib al-Sala* kalifa rendelte el 1172 tavaszán. Marokkó fővárosának és Feznek főépítészt, *Ahmed ben Basot* bízta meg tervezésével, a munkák levezénylésével. A régi városközpont falain kívül, de az almoravida periférikus városnegyedben belül, veteményes kerteken és a vizigót templom romjain kapott helyett a nagymecset. Az építkezések megkezdésekor a város nagy szennyvízcsatornáját északra terelték a mai *Németek utcája* (*Calle Alemanes*) alá.

A vallási központ észak–déli tájolású, párhuzamos hajóit boltíves márvány oszlopok támasztották alá, melyekre patkóívek csatlakoztak. Az oszlopsorok kiosztása nem egyezett meg a jelenlegi gótikus katedrális oszlopainak elrendezésével. Félig eltemetett oszlopok maradványai láthatók a mai napig a Narancs Udvar (*Patio de los Naranjos*) déli oldalán és az *Evangélium homlokzaton* (*Fachada del Evangelio*).

Az építész nagyobb szilárdság elérése érdekében téglá, mész, kavics, kő használatát vegyítette az alapozás elkészítéséhez.

Téglalap alakú alaprajzában észak–afrikai modellt követett, Marokkó legnagyobb mecsetét, az 1147 és 1157 között épült *Kutubiyya*-t vette a tervező alapul (20. ábra). Az észak–afrikai előkép is az almohád dinasztia által nyerte el jelenlegi formáját, miután a helyén található almoravida épületek lebontásra ítéltettek [7].

20. ábra

Christian Ewert makettje a kutubiyya-i almohád mecsetről és minaretjéről, a sevillei nagymecset és a Giralda előképe

[7]

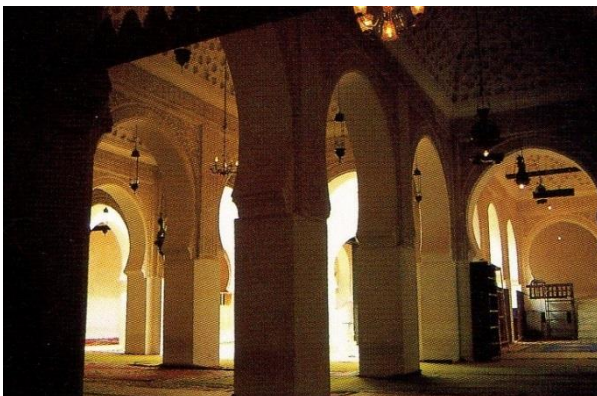
Tornyos, lépcsőzetesen elhelyezkedő ágyúrésekkel megbontott külső homlokzatán a córdobai nagymecset mintája mutatkozott.

A fent említett előképekhez viszonyítva kisebb léptékű, 16 hajós építményről van szó, a *Kutubiyya mecset* 17 hajós 60x90 m-es alaprajzával az iszlám világ egyik legnagyobb máig létező mecsete. A córdobai nagymecset 19 hajójával korának második legnagyobb iszlám vallási központja volt [7].

1176-ra elkészült az *Imaterem (Sala de Oración)* és a Kába felé néző fülke, a *qibla* is. Ettől az évtől kezdve majdnem 4 évig szüneteltek a kalifa afrikai látogatása miatt.

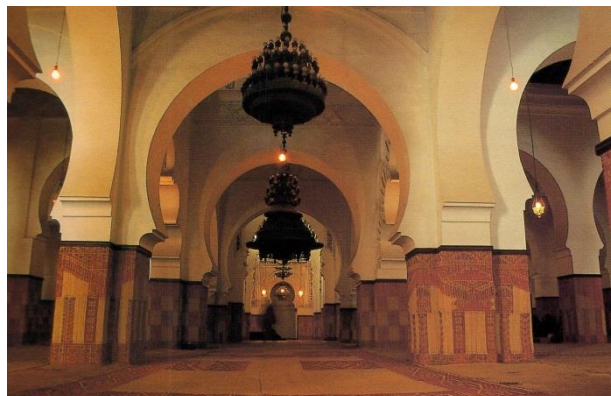
1184 tavaszán a kalifa parancsot adott ki minaret valamint az Alcázart és a mecsetet összekötő várfal építésére, ezáltal megvalósítva a „minaret + fal + mecset” egységet. A mecset Mekka felé néző imafülkéjétől, azaz a *mihrábtól* kiindulva boltozott folyosót alakítottak ki az Alcázarig annak érdekében, hogy a kalifa zavartalanul eljuthasson az erődből a pénteki ima helyszínére.

Észak-afrikai mecsetekhez hasonlít a qibla mögött meghúzódó szabálytalan alakú hajó, mely hátsó kapcsolatot biztosít a mihrábbal. Ugyanez a kialakítás figyelhető meg *Tlemecen* és *Qayrawan nagymecseténél* is, utóbbi qiblája mögött több hátsó szoba is helyet kapott [7]. Ezen termek létrehozásának indoka azonban eltérő lehet. A sevillai mecset esetében valószínűleg az Alcázarból való legkönnyebb, legrövidebb megközelítés volt a tervező célja.

21. ábra Tlemecen nagymecsetének qibla mögötti

hajója [7]

22. ábra Qayrawan nagymecsetének qibla mögötti

hajója [7]

3.3.6. A minaret építése

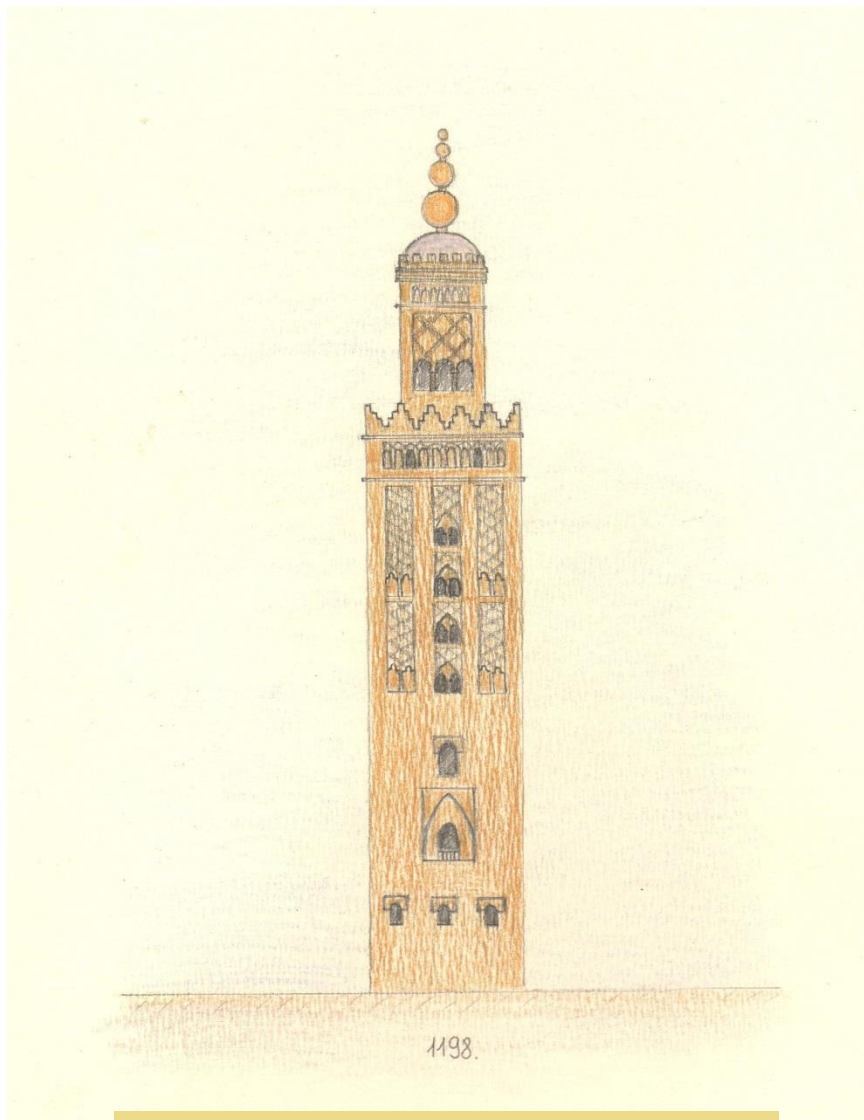
Abu ben Baso, aki a minaret építési munkálatait is vezette 1184-től, feltárta a leendő *Giralda* alapozásának területét, így az egykori almohád lakóházak lebontására került sor. Forráskutat is talált ezen a területen, melyet kövekkel és mésszel tömített az alapok biztosítása érdekében.

A minaret, akárcsak a nagymecset észak-afrikai és córdobai előképekkel rendelkezett. *Kutubiyya* és *Córdoba* mecsetének minaretjei is lecsupaszítva 2 egymásra helyezett hasábból állnak. Az alsó, nagyobb hasáb 7 helyiséget foglalt magában, az első öt négyszögletes, a felettük elhelyezkedő kettő kereszt alaprajzú volt. A mai napig óramutató járásával ellentétesen vezet felfelé 35 szinten keresztül a torony rámpája, minden 5. szintnél pihenőhelyiséggel kibővülve. A rámpaszakaszokat 4-4 római keresztboltozat fedi le. A belső megvilágításul a 9. szint magasságig sok kis lőrésszerű rés jelenik meg a homlokzaton.

Az építkezés kezdetekor a köveket *Ibn Adabbas al-Mutamid* idejéből megmaradó palotájának falából hozták.

1188-ban *Alí al-Gumari* építész vette át *ben Baso* szerepét, aki anyagváltást kezdeményezett fellépő nedvesedési problémák elhárítására. Kő helyett, téglával folytatták a minaret falazását, s ez az anyag terjedt el a középkor (pl.: *Santa Catalina templom tornya*), a reneszánsz (*Pinelos Ház tornya*) és a XVIII. század második fele során a sevillai toronyépítésben. A belső falvastagság felfelé növekszik, mely a szeizmikus mozgások miatt többletsúlynak számít

1198 tavaszára az almohád kori minaret elkészült, *yamurjában* (toronycsúcsában) 4 aranyozott díszítőgömb került elhelyezésre (23. ábra).

23. ábra Szabadkézi rajz, A Giralda rekonstrukciója

Falcón Márquez [5] leírása és a Guías Visuales [2] képei

4. A keresztény Alcázar (1248–tól napjainkig)

Az Almohád Birodalom hanyatlása, a taifák közti széthúzás fokozódása a keresztény seregek előrejutását segítette elő. 1212-ben a kasztíliai *VIII. Alfonz (Alfonso VIII)* meghirdette a keresztes háborút a hispániai arabok ellen. Olasz, német, francia és aragóniai seregek győzedelmeskedtek a *calatravai* csatában. *III. Ferdinánd (Fernando III)* 1246-ig nem folytatta hispániai hódítását tartva a Marokkóból érkező erősítéstől. Rövid időre újra létrejöttek a taifák, köztük Sevilla is, de már nem kiterjedt királyságként, csak egy fallal körülvelt tartományként. Ekkor került sor az utolsó muszlim időbeli építkezésre, az védőbástya célt szolgáló *Ezüsttorony (Torre de la Plata)* megépítésére az Alcázzal és Aranytoronnyal egyesített falszakaszon.

1246-ban *III. Ferdinánd* megerősödött csapataival tért vissza, s a két évig húzódó ostrom után 1248 decemberében bevonult Sevillába. Megtartották az első körmenetet a főmecsetig, melyet az első érsek templommá szentelt fel, s a minaret tornyából keresztes zászlót lobogtatott. Ezután egy hónap alatt megtörtént a muszlim lakosság evakuálása. 1252-ig, Ferdinánd haláláig az Alcázar rezidenciájaként szolgált.

III. Ferdinánd után *X. Bölcs Alfonz (Alfonso el Sabio)* került trónra. Uralkodását béke jellemezte, így Granadából, Almériából, Afrikából visszatérhettek az elvándorolt, kiűzött muszlimok. Annak ellenére, hogy intenzív templomépítés vette kezdetét (*San Clemente, Santa Clara templom*), az uralkodó megtartatta a *Salvador San Juan de la Palma mecsetet* és a zsinagógákat is. A többi mecsetet keresztény templomok elrendezése szerint alakította át. Boltívek váltották fel a sík fa födémekeket a hajókban, a tornyok és minaretek csipkés oromzatának helyére harangtornyok kerültek. 1280-ban elrendelte a trianai mecset átalakítását megalapítva a *Szent Anna parókiát (Parroquia de Santa Ana)* ovális román rendet követve. Megkezdődött az Alcázar erődítményből palotává formálása, ahol az újonnan megjelenő „*mudejár stílust*” alkalmazták díszítésül. Hispánia északi részéről érkező

építészek és muszlim mesterek munkájának eredménye lett a román, gótikus és almohád elemeket ötvöző művészeti stílus.

IV. Sancho (Sancho IV) és *IV. Ferdinánd (Fernando IV)* hatalma alatt újabb templomok épültek, régebbi óta állók kerültek felújításra, mint például az 1248-ban *III. Ferdinánd* által építtetett *San Benito*, *Santa Clara templomok* és a *San Pablo konvent*. A Városháza üléseit a katedrálisban tartatta meg.

4.1. A spanyol uralom első századának munkálatai az Alcázarban (1248–1356)

4.1.1. A 2. telepítés területének átformálása

A XIII. század közepén megkezdődött az Alcázar különböző telepítéseinek átalakítása a monarchia intézményeinek befogadására. A 2. telepítés területén, a *Hajózás Udvara* és Palotája alapozására, az almohád Alcázar egykori központjára kezdetét vette a *Gótikus Palota* felépítése. A korábbi palota déli hajóit teljesen lebontották. Lehetővé tették a *Gipsz Palotából* való átjárást, szimmetrikus homlokzatot hoztak létre. Porticusszal nyitották meg az épületet az udvar felé. Belső tereinek lefedésére egyenes záródású csúcsíves keresztboltozat szolgál. Mudejár stílusú gipszstukkók, falfestmények jelentek meg díszítésként.

4.1.2. A 3. telepítés épületeinek átalakítása

A *Vadász Palotán* kisebb mértékű változtatások történtek a keresztény időkben. Néhány almohád termet megtartottak, a kereszt alakú sétányt kibővítették középpontjában téglá emelvényel, melynek tetején kutat helyeztek el az addigi vízmedence helyén. A szalagdíszítések talpazatát mésszel bevakolták.

A Gótikus Palota kápolnája az almohád erőd keleti részében kapott helyet.

Az Alcázar többi része szerkezeti átépítés nélkül állt fenn a XIV. századig.

4.2. I. Péter építészeti reformjai az Alcázarban (1356–1369)

1356 és 1366 között toledo-i, granadai és sevillai építészek munkája nyomán *megépült I. Péter Mudejár Palotája*. Főhajói az udvar köré szervezettek, ezek szolgáltak fogadások helyszínéül (24. ábra). A *Követek Termének (Sala de los Embajadores)* (26–27. ábra) két oldalán privát szobák (25. ábra) és a *Babák Udvara (Patio de las Munecas)* kaptak helyet. A felső szint termei csak a katolikus királyok korában épültek meg, barokk stílusban.

24–27. ábra I. Péter Palotájának fő-és
oldalhomlokzatai,
Követek Termének hármasköves kapuja és
kupolája
Fotók: Rácz Henriett

Az keresztény idők során átépített három nagy palota: keletre a *Gótikus*, délre a *I. Péter Mudejár Palotája*, nyugatra az *Admirális Terem (Sala del Almirante)* elosztó területére, a *Vadász Udvar* elé hatalmas főkaput állíttatott fel (28. ábra). A három árkádós kapuzat a város és a palota negyed elkülönítését szolgálta, a *Mudejár Palotától* északra fekvő, lerombolt almohád épületek anyagából falazták. Középső nyílása kijelöli a Mudejár Palotához vezető utat. Csipkézett oromzata valószínűleg az 1505-ös földrengés áldozatává válhatott. 1625-ben *Nagyszínházat (Gran Teatro de la Montería)* emeltek elé, mely az 1691-es tűzvészben leégett. Részleges helyreállítására 1936-ban *Joaquín Romero Murube* tett kísérletet. [5]

28. ábra

A Vadász Udvar előtt álló három árkádós
kapuzat

Fotó: Rácz Henriett

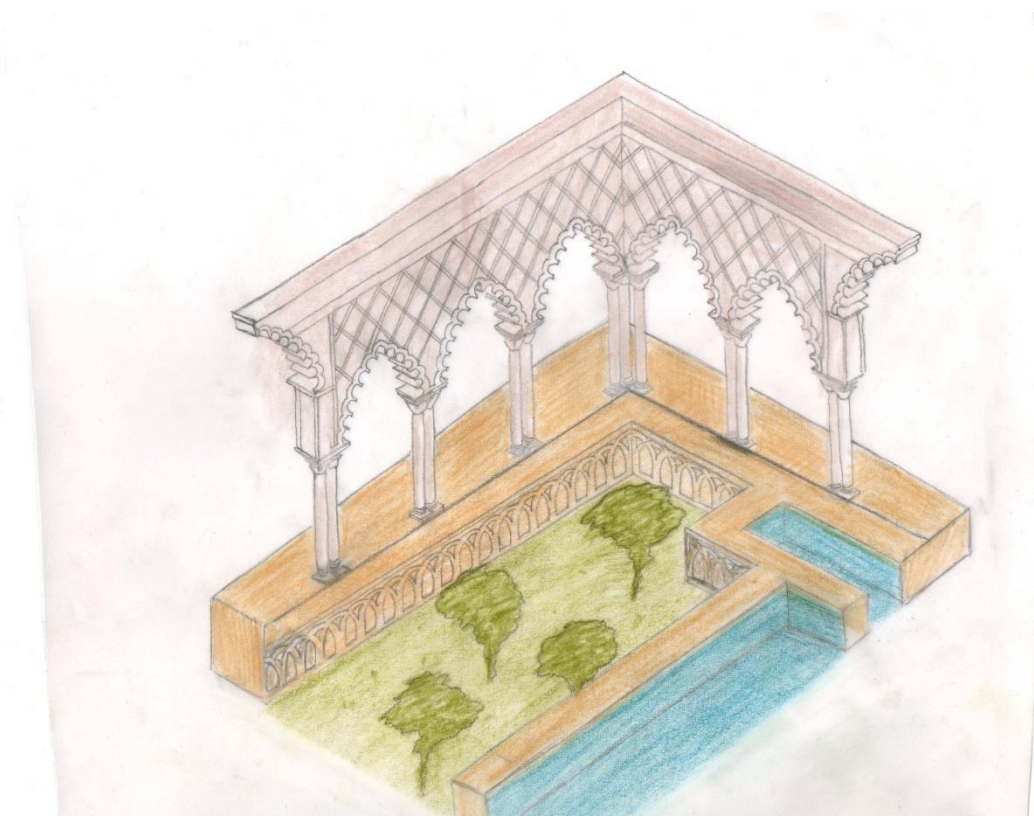
29–30. ábra

A Hölgyek Udvarának egy
vízmedencés kialakítása
napjainkban

Fotók: Rácz Henriett

A *Hölgyek Udvara (Patio de las Doncellas)* első keresztény időbeli átépítésének terve I. Péter nevéhez fűződik. Az uralkodó a központi hosszanti vízmedencére merőlegesen két mellékoldali kisebb medencét is szeretett volna, melyek egy-egy válaszfallal lettek volna elkülönítve (31. ábra). Tervei teljes egészében sosem valósultak meg. Az 1356-os tervek rekonstrukciója az ábrán látható. 1356 és 1366 között egy hosszanti vízmedencés kialakítás valósult meg, a kertet árasztásos technológiával locsolták. A XIV század végén, XV. század elején építettek be hidraulikus öntöző berendezést a hosszúkás medencéhez kapcsolva. A kis zöld kertrész ekkor megszüntetésre került, az udvart lekövezték. 1583-84 között fekete-fehér színű márványkőburkolatot kapott. A 2005-ben kezdődő restaurálások alkalmával visszaállították az eredeti egy vízmedencés, két hosszanti oldalkertes megjelenést (29-30. ábra)[5].

31. ábra Szabadkézi rajz Tabales [5] leírásai és Luiz Núñez Arce rekonstrukciója alapján

4.3. A Giralda a keresztény korokban

4.3.1. A reneszánsz harangtorony

1478-ból származik *Nufro Sánchez* katedrális kőrüsszékén az első grafikus dokumentum a torony ábrázolásáról, mely két homlokzatát mutatja. Visszafogott, keresztény harangtorony képét mutatja, 1356-ban került le róla az iszlám minaret yamurja.

Középkori ábrázolások mutatják a torony egykori állapotát. 1500-ban a *Santa Ana templomban* készült róla rajz *Moguer* mester által. A yamur helyett kis gúla alakú csúcspdíz látható rajta, végül kis gömbök, kereszt és szélkakas sorozatban zárul.

Jorge Fernández katedrálisban, a főoltár padlóján álló makett a keleti homlokzatot ábrázolja az első négy szint lőrései nélkül.

Hernando de Sturmio *Hölgyek Kápolnájában (Capilla de las Doncellas)* 1553-ból való oltárképe a csipkézett oromzat hiányát, kis erődtoronyok kiemelkedését mutatja az észak-nyugati és dél-nyugati sarkokon [1].

Az előbbi ábrázolások az 1400-as évek folyamán átalakított harangtoronyt ábrázolhatják.

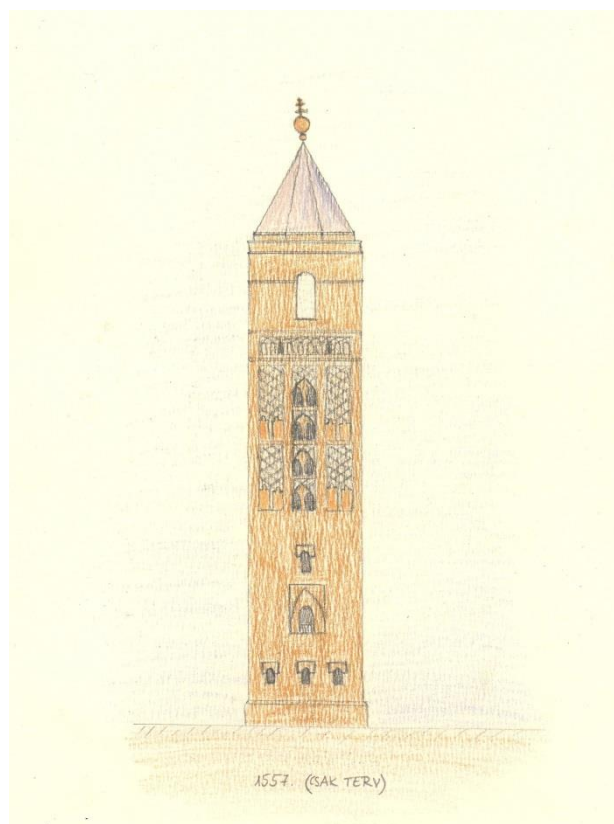
(32. ábra)

32. ábra Szabadkézi rajz, A Giralda rekonstrukciója Falcón Márquez [5] leírása és a Guías Visuales [2] képei alapján

Diego de Vergara és Hernán Ruiz tervei

1555-ben a katedrális káptalanja *Diego de Vergarat*, a málagai katedrális mesterét bízta meg a harangtorony csúcsának befejezésével. *Diego de Vergara* homlokzatterveit (33. ábra) a káptalan nem fogadta el a középkorias megjelenés miatt, s 1558-ban *Hernán Ruiz* kapta meg a torony renoválásának irányítását. A toronycsúcs sarkaira újabb, kisebb harangtoronyokat tervezett. 1560-ban megkezdődött az új harangtorony építése a korábbi szolid toronytest lebontása után. 1564-ben már a díszítőmunkák folytak, egy évvel később elkészült a szélkakas és talapzata. 144 lámpás is elhelyezésre került bronz- és kőtestekre. Az oszlopfejeket festését *Antón Pérez* végezte [1]. A torony hosszában fekete csempézést kapott egységesítve az eredeti és a reneszánsz toronytestet. Az iszlám korabeli mázolászt eltávolították, helyette vöröses okkerre színezték a Giraldát. 1568-ban felhelyezték a szélkakast, végül a figura díszítése, kékre festése következett (34. ábra).

33. ábra Szabadkézi rajz, A Giralda rekonstrukciója Falcón Márquez [5] leírása és a Guías Visuales [2] képei alapján

34. ábra Szabadkézi rajz, A Giralda rekonstrukciója
Falcón Márquez [5] leírásai és a Guías Visuales [2] képei

4.3.2. A harangtorony az ellenreformáció, a barokk idejében

1565-től, a toronytest teljes elkészülte után *Luis de Vargas* festőt bízták meg a homlokzat díszítésével. Az északi oldal első balkonja alatt Angyali üdvözlet tondója látható, a balkon két oldalán pedig sevillai szentek alakjait ábrázolta.

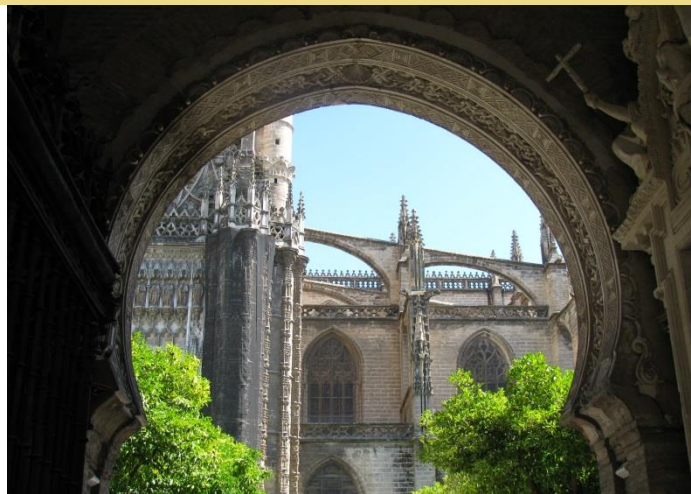
A szobrászati dekorálás 60 reliefből áll a toronytest talapzatán, köztük oroszlán-, kerub és férfifejekkel, vízköpőkkel. A keresztény értékrend szerint az oroszlán a démont, a rosszat szimbolizálta. A férfiábrázolások között a főbb és kisebb próféták is megjelennek.

1579 és 1587 között elkészült a katedrális szentségtartója (38. ábra), mely kupolával záródó, kör alaprajzú test. A hit szobra áll a tetején, melyet a XVII. században helyeztek rá. Az alatta sorakozó szörnyszobrok a gonosz jelképei [1].

35–36. ábra A harangtorony napjainkban

Fotók. Rácz Henriett

37. ábra A Narancs Udvar megközelítése az almohád kori patkóíves kapun keresztül Fotó. Rácz Henriett

38. ábra, Saját fotó, A barokk kori szentségtartó Fotó. Rácz Henriett

Összegzés

Az Alcázar, a katedrális és a Giralda kisebb-nagyobb mértékű átépítései, renoválásai az újkor folyamán sem maradtak abba.

A katolikus királyok uralkodásuk alatt hatalomgyakorlásukra alkalmassá alakították át az egykor katonai célokra létrehozott erődítményt. Építészeti eszközökkel századok leforgása alatt palota funkciót kapott a védelmi rendszer. *Kasztíliai Izabella* bírósági tárgyalásokat is folytatott a palotákban és *Kolumbuszt* is itt fogadta a *Követek Termében* felfedezőútja előtt .

A történelem előrehaladásával egyre fontosabbá vált a díszítés, ornamentika. Az anyaghasználat is változott az idő múlásával. A *Követek Termének* meggyengült iszlám korbéli alapozását márvány talapzatra cserélték.

A modern korban megkezdődött az ásatások, helyreállítások sora, melyek a mai napig folynak. 1987 óta az Alcázar, a katedrális és az *Archivo de Indias* a Világörökség Kincseinek részét képezik ezáltal megóvva, karbantartva az épületegyüttest a rongálódással, pusztulással szemben.

Irodalomjegyzék

- [1] Falcón Márquez, Teodoro: *Arte hispalense. La Giralda. Rosa de los vientos.* („Hispan művészet. A Giralda. Szélrózsa.”) Sevilla: Diputación Provincial de Sevilla (1989)
- [2] *Guías visuales. Sevilla y Andalucía.* („Sevilla és Andalusia.”) Madrid: El País Aguilar (2006)
- [3] María de Mena, José: *Historia de Sevilla.* („Sevilla történelme.”) Barcelona: Plaza & Janes Editores (1999)
- [4] Queralt del Hierro, María Pilar: *Atlas ilustrado de la historia de España.* („Spanyolország történelmének illusztrált atlasza.”) Madrid: Susaeta Ediciones, S. A.
- [5] Tabales Rodríguez, Miguel Ángel: *El Alcázar de Sevilla. Reflexiones sobre su origen y transformación durante la Edad Media. Memoria de investigación arqueológica 2000-2005.* („A sevillai Alcázar. Gondolatok az eredetéről és a középkori átalakulásairól. Archeológiai kutatási dolgozat.”) Sevilla: Junta de Andalucía, Consejería de Cultura (2010)
- [6] Tabales Rodríguez, Miguel Ángel: *El Alcázar de Sevilla. Primeros estudios sobre estratigrafía y evolución constructiva.* („A sevillai Alcázar. Első tanulmányok az építési fejlődésről és struktúráról.”) Sevilla: Junta de Andalucía, Consejería de Cultura (2002)
- [7] Vernet, Juan – Martínez Martín, Leonor: *Al – Andalus: el islam en España.* („Al-Andalus: az iszlám Spanyolországban.”) Barcelona: Comisión Quinto Centenario, Grupo de Trabajo Al-Andaluz 92 (1987)